

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1918 kl. 1/2 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa.

I en till riksdagen avlåten, den 22 mars 1918 dagtecknad proposition nr 205, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga här nedan intagna förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa

dels ock besluta, att för ökning av kassans grundfond skola från riksgäldskontoret till kassan överlämnas 20,000,000 kronor i svenska statens tre och en halv procent obligationer med rätt för kassan att i enlighet med de i förordningen angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa givna bestämmelser disponera sagda obligationer, dock under villkor att, om kassans grundfond genom på kassans rörelse uppkomna förluster skulle nedgå till 44,000,000 kronor, kassan icke äger upptaga nytt lån, med mindre riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning sådant medger.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909
angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa.**

§ 2.

Staten tillskjuter grundfond för hypotekskassan. Denna fond skall utgöra femtio miljoner kronor och fortfar att tillhöra staten, som dock ej äger för annat ändamål disponera över densamma, så länge kassans alla förbindelser icke äro fullgjorda. Grundfonden kan ökas genom ytterligare tillskott av staten eller genom överförande av medel från reservfonden.

Grundfonden överlämnas — — — — — sida.

Grundfundsobligationer må — — — — — likvidation.

I varje fall — — — — — riksgäldskontoret.

Då grundfundsobligationer — — — — — reservfonden.

§ 3.

Därest grundfonden skulle genom på kassans rörelse uppkomna förluster nedgå till fyrtiosju miljoner kronor, må hypotekskassan icke upptaga nytt lån, med mindre Konungen därtill lämnar tillstånd.

Till ovanberörda statsrådsprotokoll har departementschefen i ärendet anfört följande:

»I en den 23 april 1909 till riksdagen avlåten proposition (nr 214) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att dels antaga upprättade förslag till förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet, dels ock besluta, att, sedan hypotekskassan kommit till stånd, skulle från riksgäldskontoret till kassan såsom dess grundfond överlämnas 30,000,000 kronor i svenska statens tre och en halv procent obligationer med rätt för kassan att i enlighet med de i förordningen angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa givna bestämmelser disponera

sagda obligationer, dock under villkor att, om kassans grundfond genom på kassans rörelse uppkomna förluster skulle nedgå till 26,000,000 kronor, kassan icke ägde upptaga nytt lån, med mindre riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning sådant medgäve.

Beträffande de skäl, som lågo till grund för förenämnda proposition, ävensom beträffande den utredning, som i ärendet förebragts, tillåter jag mig hänvisa till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden.

Sedan riksdagen därefter i skrivelse den 21 maj 1909, nr 248, anmält, att riksdagen — allenast med en del smärre jämkningar och förtydliganden i förlättningsförslagen — bifallit Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition, utfärdade Kungl. Maj:t den 5 juni 1909 författningar i ämnet, varefter riksgäldskontoret i överensstämmelse med riksdagens beslut till kassan såsom dess grundfond överlämnade 30,000,000 kronor i statens tre och en halv procent obligationer.

I fråga om hypotekskassans ändamål, grundfond samt rörelse gäller i huvudsak följande.

Kassan har till ändamål att driva lånerörelse i enlighet med de i förordningen angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa givna bestämmelser. Hypotekskassan må utlämna lån allenast åt hypoteksföreningar av fastighetsägare i rikets städer och med städer jämförliga samhällen.

Staten tillskjuter grundfond för hypotekskassan. Denna fond skall utgöra trettio miljoner kronor och fortfar att tillhöra staten, som dock ej äger för annat ändamål disponera över densamma, så länge kassans alla förbindelser icke äro fullgjorda. Grundfonden kan ökas genom ytterligare tillskott av staten eller genom överförande av medel från reservfonden. Grundfonden överlämnas genom riksgäldskontoret i svenska statens tre och en halv procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida. Grundfundsobligationer må, utan föregående medgivande av riksgäldskontoret, tagas i anspråk dels med högst en tiondel av grundfondens belopp till utlåning åt hypoteksföreningarna, dels ock till fullgörande av kassans förbindelser, såväl då denna för tillfället saknar egna användbara medel därtill som ock — dock med viss här nedan angiven begränsning — vid kassans likvidation. I varje fall, då grundfundsobligationer blivit använda, skall underrättelse därom genast meddelas riksgäldskontoret. Då grundfundsobligationer av kassan tagits i anspråk i annat fall än vid kassans likvidation, skall kassan gottgöra staten tre och en halv procent årlig ränta på den del av grundfonden, som blivit

använd, och skall vid försäljning av grundfundsobligationerna möjligen uppkommande överskott överföras till reservfonden.

Därest grundfonden skulle genom på kassans rörelse uppkomma förluster nedgå till tjuguåtta miljoner kronor, må hypotekskassan icke upptaga nytt lån, med mindre Konungen därtill lämnar tillstånd.

För anskaffande av erforderliga medel äger hypotekskassan att emot räntebärande, till innehavaren ställda obligationer upptaga lån att inom viss, i låneavtalet angiven tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering. Sammanlagda beloppet av kassans utelöpande obligationer må icke vid något tillfälle uppgå till mera än tio gånger det belopp, kassans grundfond och reservfond tillhoppa utgöra efter avdrag av det belopp av grundfonden, som må hava, i enlighet med ovan återgivna bestämmelser, använts till utlåning åt hypoteksföreningarna.

Hypotekskassan må till hypoteksföreningarna utlämna lån att återbetalas antingen genom viss årlig amortering (amorteringslån) eller utan amortering efter förloppet av viss tid, minst tio och högst tjuguar (fasta lån). För de förbindelser, som hypoteksföreningarna för erhållna lån utfärda till hypotekskassan, pantförskrivs de hos föreningarna belånade reverser med tillhörande hypotek.

Hypotekskassans behållna årliga vinst skall avsättas till en reservfond, vilken i första rummet skall användas till gäldande av de utgifter och förluster, till vilkas täckande inkomsterna för året icke förslå.

Vid likvidation av hypotekskassan skola dess egna tillgångar samt de av hypoteksföreningarna avgivna förbindelser med tillhörande hypotek användas, innan de av staten överlämnade grundfundsobligationerna må tagas i anspråk för fullgörande av kassans förbindelser. Vad som återstår av kassans tillgångar efter gäldandet av samtliga skulder skall, jämte grundfonden, tillfalla staten.

Styrelsen för
konungariket
Sveriges
stadshypo-
tekskassa.

I skrivelse den 10 december 1917 har nu styrelsen för konungariket Sveriges stadshypotekskassa hemställt, att kassans grundfond måtte ökas med tjuguar miljoner kronor, så att densamma komme att uppgå till femtio miljoner kronor.

Styrelsen erinrar i sin berörda skrivelse till en början därom, att enligt § 2 av förordningen angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa den av staten tillskjutna grundfonden för kassan utgjorde trettio miljoner kronor samt att grundfonden jämlikt nämnda författningsrum kunde ökas genom ytterligare tillskott av staten eller genom överförande av medel från reservfonden. Efter anmärkning, att enligt

§ 4 i förordningen sammanlagda beloppet av kassans utelöpande obligationer icke vid något tillfälle finge uppgå till mera än tio gånger det belopp, kassans grundfond och reservfond tillhopa utgjorde efter avdrag av det belopp av grundfonden, som i eulighet med bestämmelserna i § 2 i förordningen hade använts till utlåning åt hypoteksföreningarna, meddelar styrelsen vidare, att kassans bokförda reservfond vid tidpunkten för avlåtandet av ifrågavarande underdåniga framställning uppginge till ett belopp av 1,850,000 kronor, vadan vid det förhållande, att grundfonden å 30,000,000 kronor icke till någon del tagits i anspråk, kassan vid nämnda tillfälle hade möjlighet att utfärda obligationer intill ett belopp av 318,500,000 kronor. Emellertid uppginge vid samma tidpunkt totalbeloppet av de utelöpande obligationerna till 238,059,400 kronor, varför kassan jämlikt ovan omförmälda bestämmelser ägde rätt att ytterligare utgiva obligationer till ett sammanlagt belopp av 80,440,600 kronor.

Härefter fortsätter styrelsen:

»För att stadshypotekskassan må vara beredd att möta det lånebehov, som kan komma att yppas vid inträffande stegring av byggnadsverksamheten i rikets städer och stadsliknande samhällen, har kassans styrelse ansett sig böra redan nu i underdånighet hemställa om ökning av grundfonden. Med avseende å det belopp, varmed sådan ökning borde ske, har styrelsen ansett sig böra föreslå ett belopp av tjuvu miljoner kronor, varmed hypotekskassans verksamhet sannolikt vore tillgodosedd för avsevärd tid framåt.

Hypotekskassans styrelse får alltså härmed i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till riksdagen avläta nådig proposition om antagande av följande ändrade lydelse av § 2 första stycket och därmed sammanhängande § 3 i nådiga förordningen angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa den 5 juni 1909:

§ 2 första stycket.

'Staten tillskjuter grundfond för hypotekskassan. Denna fond skall utgöra femtio miljoner kronor och fortfar att tillhöra staten, som dock ej äger för annat ändamål disponera över densamma, så länge kassans alla förbindelser icke äro fullgjorda. Grundfonden kan ökas genom ytterligare tillskott av staten eller genom överförande av medel från reservfonden.'

§ 3.

'Därest grundfonden skulle genom på kassans rörelse uppkomna förluster nedgå till fyrtiosju miljoner kronor, må hypotekskassan icke upptaga nytt lån, med mindre Konungen därtill lämnar tillstånd'.»

Såväl bankinspektionen som fullmäktige i riksgäldskontoret hava i infordrade utlåtanden förklarar sig icke hava något att erinra i anledning av den av styrelsen för hypotekskassan gjorda framställningen.

Bankinspektionen och fullmäktige i riksgäldskontoret.

Departement-
schefen.

På grund av rådande höga priser å byggnadsmaterial m. m. har som bekant sedan ett par år tillbaka byggnadsverksamheten varit i hög grad inskränkt. Följden härav har givetvis blivit, att i åtskilliga städer och stadslignande samhällen — särskilt sådana, vilka befunnit sig i raskt framåtskridande — svår brist å bostäder yppat sig. Så snart något förbättrade förhållanden å byggnadsmarknaden inträtt, lærer det väl därför kunna förväntas, att kraftiga åtgärder från såväl allmänt som enskilt håll komma att vidtagas för att åter få byggnadsverksamheten att taga fart. På statsmakterna synes mig därvid i första rummet böra ankomma att sörja för, att kredit för byggnadsändamål i erforderlig utsträckning står till förfogande. Vad som i sådant hänseende främst bör åtgöras torde vara att tillse, att den centrala anstalt, som inrättats för kreditgivning åt städernas hypoteksföreningar, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, sättes i stånd att möta de ökade krav, som vid en inträffande stegring av byggnadsverksamheten kunna komma att ställas på densamma. I likhet med styrelsen för kassan är jag benägen att tro, att det belopp av cirka 80 miljoner kronor, varöver kassan för närvarande för utlåningsändamål förfogar, icke kommer att visa sig tillräckligt för tillgodoseendet av det vid en återgång till mera normala förhållanden å byggnadsmarknaden uppstående lånebehovet.

Jag är därför, lika med kassans styrelse, av den uppfattningen, att åtgärder böra vidtagas för att genom höjning av grundfonden bereda kassan ökade utlåningsmöjligheter.

Givetvis är det icke möjligt att förutsäga, när någon förbättring å byggnadsmarknaden kan komma att äga rum, och alltså icke heller att avgöra, huruvida en ökning av kassans för utlåning disponibla kapital redan nu är oavvisligen av behovet påkallad. Försiktigheten synes mig emellertid bjuda att icke dröja med vidtagandet av en åtgärd, som i allt fall inom en nära framtid torde bliva nödvändig; och anser jag mig därför böra tillstyrka, att redan till innevarande års riksdag proposition avlåtes i det syfte kassans styrelse ifrågasatt.

Mot storleken av det belopp, tjuugu miljoner kronor, varmed enligt styrelsens förslag grundfonden bör ökas, har jag icke något att erinra. Jag tillåter mig i detta sammanhang nämna, att enligt vad jag från riksgäldsfullmäktiges ordförande under hand inhämtat hinder från fullmäktiges sida icke möter att till hypotekskassan överlämna tillskottet till grundfonden i obligationer av samma beskaffenhet som de, vilka för närvarande utgöra kassans grundfond.

I likhet med kassans styrelse finner jag mig vidare kunna förorda, att det belopp, vartill grundfonden genom på kassans rörelse upp-

komna förluster må kunna nedgå, utan att Kungl. Maj:ts tillstånd skall inhämtas för att kassan må upptaga nytt lån, sättes till fyrtiosju miljoner kronor.

Såsom jag redan antytt, gäller emellertid beträffande kassans dispositionsrätt till det till kassan redan överlämnade grundfundsbeloppet å 30,000,000 kronor — förutom vad därom i själva förordningen stadgas — även det villkor, att, om grundfonden nedgår till 26,000,000 kronor, kassans rätt till vidare utlåning är beroende av riksdagens medgivande. I överensstämmelse med den tankegång, som låg till grund för uppställandet av berörda villkor, synes mig, därest den nu föreslagna ökningen av grundfonden kommer till stånd, utlåningsrätten redan vid en nedgång av grundfonden till exempelvis 44,000,000 kronor böra göras beroende av dylikt medgivande.

Slutligen anser jag mig böra anmärka, att i händelse av bifall till förslaget några mindre redaktionella ändringar bliva erforderliga i 1 och 12 §§ av den av Kungl. Maj:t den 18 januari 1910 utfärdade kungörelsen angående reglemente för hypotekskassan. Härtill torde jag emellertid framdeles få återkomma.»

I likhet med departementschefen anser utskottet åtgärder redan nu böra vidtagas för att genom höjning av den ifrågavarande kassans grundfond bereda kassan ökade utlåningsmöjligheter. Beträffande storleken av det belopp, varmed en sådan ökning bör ske, har utskottet icke något att erinra mot vad Kungl. Maj:t i berörda avseende föreslagit, eller att denna ökning måtte bestämmas till 20,000,000 kronor. Ifrågavarande tillskott lärer, enligt vad som framgår av statsrådsprotokollet, kunna av fullmäktige i riksgäldskontoret till kassan överlämnas i obligationer av samma beskaffenhet som de, vilka för närvarande utgöra kassans grundfond. Utskottet har icke heller något att erinra mot att det belopp, vartill grundfonden genom förluster på kassans rörelse må kunna nedgå, utan att Kungl. Maj:ts tillstånd skall inhämtas för att kassan må upptaga nytt lån, sättes till 47,000,000 kronor. Och det synes vidare vara riktigt, i överensstämmelse med den tankegång, som låg till grund för uppställandet av nu gällande villkor eller att, om grundfonden nedgår till 26,000,000 kronor, kassans rätt till vidare utlåning är beroende av riksdagens medgivande, att vid bifall till den nu föreslagna ökningen av grundfonden utlåningsrätten vid en nedgång av nämnda fond till 44,000,000 kronor göres beroende av ett dylikt medgivande.

Utskottet.

Utskottet har alltså ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning och hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 205
må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 april 1918.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Hallin, Ekman, Wickman, Roos, Kjellgren, Sandler* och *Stenberg* samt

av andra kammaren: herrar *Carlson* i Herrljunga, *Berg* i Munkfors, *Borg, Sommelius, Bogren, Törnqvist, Edbom* och *Henrikson*.